

E72-056

ONTWERP-BELEIDSNOTA

" CULTUUR VOOR DE JEUGD "

BMS001001598
E72-056
Gruze Literatuur

**Dr. E. BOEMANSTICHTING
AMSTERDAM**

F 5c
F 2
121.1
116.2
111.3

januari 1972

I N H O U D S O P G A V E

1. Begripsbepaling	pagina 1
2. Doelstelling	" 1
3. Overzicht van de huidige activiteiten en faciliteiten op het gebied van "Cultuur voor de Jeugd" in Apeldoorn	" 1
1. Schoolvoorstellingen	" 2
2. Tentoonstellingsbezoek	" 2
3. Doe-Dagen	" 2
4. Bijzondere faciliteiten voor jongeren door middel van Cultureel Jongeren Paspoort	" 3
4. Kanttekeningen met betrekking tot de inhoud en het effect van verschillende activiteiten en faciliteiten	" 3
5. Samenvatting en aanbevelingen	" 5

CULTUUR VOOR DE JEUGD.

1. Begripsbepaling.

In het kader van deze nota dient aan het woord "cultuur" de (beperkende) betekenis te worden gehecht van

- alles wat verband houdt met het klassieke begrip "kunst" (dus: beeldende kunsten, toneel, muziek, dans, etc.), in creatief, receptief, informatief, introductief en instructief opzicht.
- gedachten, maatschappijstromingen en mode-verschijnselen die levensstijl-bepalend zijn.

Recreatie, sport e.d. worden in dit verband dus niet onder "cultuur" begrepen.

Onder jeugd wordt verstaan de leeftijdsgroep van 6 tot ongeveer 25 jaar.

2. Doelstelling.

Met "Cultuur voor de Jeugd" wordt beoogd de jonge mens tijdens de in dit opzicht ontvankelijkste periode van zijn leven in de gelegenheid te stellen de verschillende dimensies van zijn scheppend vermogen te ontdekken en te ontwikkelen, als noodzakelijke aanvulling op datgene wat hem via het onderwijs, het gezin, het werk, e.d. bereikt.

Voorts is het doel daarvan de jonge mens in staat te stellen een algemeen begrip te verwerven van verschillende culturele waarden, die - weliswaar in een voortdurend veranderende gedaante - verankerd zijn in het maatschappelijk leven.

Of anders gezegd;

- confrontatie met datgene wat de kunst in al haar schakeringen te bieden heeft, met aansluitend daarop verdere informatie, instructie en begeleiding ten aanzien van de ontdekte creatieve mogelijkheden;
- confrontatie met het gedachtenleven van de mens in het algemeen.

3. Overzicht van huidige activiteiten en faciliteiten op het gebied van "Cultuur voor de Jeugd" in Apeldoorn.

Alvorens een opsomming te geven van de verschillende activiteiten en faciliteiten op het gebied van "Cultuur voor de Jeugd", welke in Apeldoorn in een min of meer georganiseerde vorm bestaan, merken wij op dat op dit terrein in diverse kleine eenheden - al of niet incidenteel - ook aandacht wordt geschonken aan "Cultuur voor de Jeugd".

De onlangs gehouden enquête inzake de vrijetijdsbesteding van de Apeldoornse jeugd geeft hieromtrent enig inzicht.

Datgene wat zich in dit verband op cultureel gebied manifesteert speelt zich echter ten dele af buiten onze gezichtskring.

Verschiedende plaatselijke verenigingen en instellingen wier activiteiten geheel of gedeeltelijk op cultureel gebied liggen besteden eveneens aandacht aan "Cultuur voor de Jeugd".

Daarbij wordt o.a. gedacht aan de Gemeenschappelijke Openbare Bibliotheek Apeldoorn, de Apeldoornse Muziekschool, het Creativiteitscentrum Apeldoorn, de Apeldoornse Volksuniversiteit alsmede aan diverse zang-, muziek- en volksdansverenigingen, aan het Noord Gelders Centrum voor het Amateurtoneel en Open Jongerencentra.

De wijze waarop dat gebeurt is verschillend en afhankelijk van de doelstellingen van de betreffende instelling of vereniging.

In deze nota zullen wij ons evenwel verder beperken tot die goed waarneembare, georganiseerde activiteiten en faciliteiten waarbij de gemeente direct of indirect is betrokken.

Zoals:

3.1 Schoolvoorstellingen.

Een deel van deze voorstellingen, te weten die welke plaats hebben op het gebied van toneel en ballet, wordt georganiseerd door de COMMISSIE CULTURELE MANIFESTATIES VOOR DE SCHOOLGAANDE JEUGD, in overleg met de verschillende schoolhoofden.

In het algemeen dragen deze voorstellingen een beleerend karakter. Zij worden voornamelijk georganiseerd voor leerlingen van scholen voor openbaar en bijzonder voortgezet onderwijs.

De laatste jaren zijn dergelijke voorstellingen ook georganiseerd voor leerlingen van de klassen 1 t/m 6 van de openbare en bijzondere basisscholen.

De schoolconcerten worden veelal door de verschillende scholen afzonderlijk georganiseerd, in samenwerking met de concertleverende instanties.

Zo verzorgt de STICHTING HET SCHOOLCONCERT door het gehele land, en ook in Apeldoorn, instructieve concerten op de scholen (behalve op scholen voor lager en voortgezet beroepsonderwijs). Deze concerten worden meestal door kleine ensembles uitgevoerd. Het effect van deze concerten hangt o.m. af van de aanwezigheid van leraren voor muziek op de verschillende scholen.

In Apeldoorn verzorgt HET GELDERS ORKEST concerten voor de scholen in "Orpheus". Deze concerten worden door de scholieren in schoolverband en soms tijdens de schooluren bijgewoond. Bij deze concerten wordt vrijwel nimmer ander publiek toegelaten.

In Apeldoorn wordt ook gebruik gemaakt van de diensten van de Stichting W.I.K.O.R. (Werk- en Informatiecentrum voor Kunst ten dienste van het Onderwijs aan de Rijkere jeugd).

Deze stichting tracht enige coördinatie in het aanbod der evenementen te brengen, waardoor o.m. de mogelijkheid van een meer instructieve voor- en/of nabespreking der stukken ontstaat.

Ter bekostiging van de schoolvoorstellingen - voorzover die in "Orpheus" plaats hebben - wordt gebruik gemaakt van de post "schoolvoorstellingen en voorstellingen van bijzondere culturele betekenis" op de gemeentebegroting, waarvoor jaarlijks een bedrag van f 20.000,-- wordt geraamd (raming in ontwerp-begroting 1972: f 30.000,--).

3.2 Tentoonstellingsbezoek.

Incidenteel brengen schoolgaande jongeren in schoolverband bezoeken aan musea en andere tentoonstellingsruimten. Jaarlijks worden ca. 18.000 bezoeken gebracht aan ongeveer 40 tentoonstellingen in de GEMEENTELIJKE VAN REEKUM GALERIJ. Ten aanzien van het HISTORISCH MUSEUM MOERMAN bedraagt dit aantal bezoeken bijna 1.000 per jaar.

(Over dergelijke bezoeken aan andere tentoonstellingsruimten in de gemeente zijn geen gegevens bekend.)

De intensiteit en wijze van voorbereiding en begeleiding is geheel afhankelijk van de instelling en de interesse van de begeleidende leerkrachten.

Ten behoeve van de leerlingen van de basisscholen is in 1970 een proef genomen met een zogenaamde reizende collectie kunstwerken onder de titel "Kunst op School". Deze collectie, die werd samengesteld door de directeur van de Gemeentelijke Van Reekum Galerij, bevatte verschillende voorbeelden van pictorale en grafische technieken, welke uitvoerig en duidelijk werden toegelicht. De collectie maakte een reis langs 13 scholen.

Voor 1971/1972 is een dergelijke collectie opgezet voor in totaal 20 basisscholen.

3.3 Doe-Dagen.

In 1970 zijn er twee "Doe-Dagen" in "Orpheus" gehouden. Deze werden georganiseerd door de directie van "Orpheus" in samenwerking en in overleg met o.m. het Nederlands Centrum voor het Amateurtoneel en het Bureau Culturele

Zaken van de gemeente Apeldoorn.

Tijdens deze "Doe-Dagen" konden jongeren (maar in feite ook ouderen en kleuters) in het gehele schouwburgcomplex kennis nemen van verschillende expressie-mogelijkheden en op allerlei manieren creatief bezig zijn. De eerste "Doe-Dag" werd bezocht door ca. 1.000 belangstellenden. Aan de tweede "Doe-Dag" namen ca. tweemaal zoveel personen deel.

3.4 B i j z o n d e r e f a c i l i t e i t e n v o o r j o n g e r e n
d o o r m i d d e l v a n h e t C u l t u r e e l J o n g e r e n
P a s p o o r t (C J P).

Jongeren van ca. 15 tot ca. 25 jaar kunnen gebruik maken van verschillende faciliteiten op cultureel gebied, door middel van een Cultureel Jongeren Paspoort (CJP), dat sinds kort ook landelijk geldig is.

Die faciliteiten betreffen o.m. gereduceerde toegangsprijzen voor alle openbare voorstellingen in "Orpheus", gratis toegang tot verschillende musea en kortingen op de abonnementsprijs van verschillende periodieken (o.a. AO-reeks, De Syllabus, Haagse Post, Elsevier, Vrij Nederland, Museum-journaal, Tirade en verschillende toneel-, muziek-, film- en fotobladen). De landelijke geldigheid geeft de houder van een CJP de mogelijkheid ook in andere plaatsen, waar faciliteiten gelden voor CJP-houders, van die faciliteiten te profiteren.

Het CJP kost slechts f 2,50 per seizoen.

De administratie van het CJP wordt thans ter gemeentesecretarie gevoerd, met name bij het bureau Culturele Zaken.

Een speciale CJP-commissie, welke door de Jeugdraad Apeldoorn is gevormd, tracht de belangstelling voor het CJP te vergroten, o.m. door van tijd tot tijd circulaires te verspreiden.

Voor het seizoen 1970/1971 heeft het aantal uitgereikte paspoorten ongeveer 1.000 bedragen. Verreweg het grootste deel van de paspoorthouders bleek te behoren tot de groep schoolgaande jongeren.

Ter bekostiging van verschillende CJP-faciliteiten wordt jaarlijks een bedrag op de gemeentebegroting geraamd van f 5.000,--.

4. K a n t t e k e n i n g e n m e t b e t r e k k i n g t o t d e i n h o u d e n h e t e f f e c t
v a n v e r s c h i l l e n d e a c t i v i t e i t e n e n f a c i l i t e i t e n o p h e t g e b i e d v a n "C u l t u u r
v o o r d e J e u g d" i n A p e l d o o r n.

- In de praktijk blijkt soms verschil van mening te bestaan over het karakter van schoolvoorstellingen.

Sommigen zijn van mening dat deze een "belerend" karakter dienen te dragen, anderen leggen daar minder de nadruk op, omdat kunst niet de intentie heeft belerend te zijn maar "belevend".

Ervaringen - ook elders - hebben geleerd dat men aandacht dient te hebben voor beide facetten.

Het aanbod der voorstellingen is gelukkig voldoende geschakeerd om, vanuit beide gezichtspunten bezien, een verantwoorde keuze te maken.

- Het is een feit dat een deel van de oudere schooljeugd het als minder aangenaam ervaart klassikaal naar de schouwburg of concertzaal te moeten gaan voor het bijwonen van een voorstelling die uitsluitend voor scholieren is georganiseerd. Men wil de sfeer van een echte voorstelling ervaren. Het gemis daarvan is o.a. oorzaak van ordeverstoringen tijdens de voorstelling en in het algemeen van onrustig gedrag, waardoor het effect van zo'n voorstelling vrijwel geheel verloren dreigt te gaan.

Er dienen daarom dan ook voorstellingen te worden gegeven die eveneens voor een ander publiek toegankelijk zijn. Ook zou het - in overleg met de directie van "Orpheus" - mogelijk moeten zijn normale voorstellingen toegankelijk te maken voor groepen scholieren.

- Het is een algemene klacht dat de werkende jongeren zo moeilijk te betrekken zijn bij het culturele leven.

De oorzaak daarvan kan - naast allerlei milieu-invloeden - zijn gelegen in het feit dat deze jeugd in een vroegere periode via de school nauwelijks in contact kon komen met de verschillende culturele mogelijkheden.

In verband daarmee dient te worden nagegaan of in het kader van de nieuwe wet op het basisonderwijs, een grotere aandacht voor "Cultuur voor de Jeugd" vooral in de bovenbouw van de basis-scholen te realiseren is.

Hetzelfde geldt ten aanzien van de nieuwe wetgeving met betrekking tot de vorming van de werkende jeugd.

- Ten aanzien van de essentie van verschillende kunstuitingen is voor een goed begrip een zekere mate van instructie en informatie noodzakelijk. Het leerprogramma op de scholen laat tot nu toe weinig ruimte daarvoor. Door onvoldoende instructiemogelijkheden komen bijv. de muzieklessen op de scholen minder tot hun recht. Er dient derhalve te worden nagegaan of bedoelde instructie en informatie verbeterd kunnen worden, eventueel door steun van buiten de scholen.
- Er dient te worden nagegaan of ten aanzien van voorstellingen in de scholen (concerten door kleine ensembles, instrumentale en vocale solisten e.d.) een betere coördinatie verkregen kan worden, hetgeen ook bevordelijk is voor de spreiding van de kosten. Het gebrek aan toneel-accommodatie op de scholen kan mede als oorzaak gelden voor het feit dat de bijzonder instructieve, zogenaamde speciale programma's (SP's) van "Theater" tot op heden nog niet gebracht zijn in Apeldoorn. Ervaringen met deze SP's elders, hebben duidelijk het succes van deze programma's aangetoond met betrekking tot de overdracht van de essentie van dramatisch spel en de daarmee verbonden creatieve mogelijkheden.
- De ontdekking van de eigen creatieve mogelijkheden dient te worden gestimuleerd. Door een tekort aan kader op dit gebied bij het onderwijs en in andere typische jeugdverbanden komt de ontwikkeling van die creativiteit onvoldoende uit de verf.

In dit verband is het wellicht nuttig gebruik te maken van plaatselijke, dienstverlenende instituten op het gebied van de creativiteitsbevordering die, naast de nodige gereedschappen en materialen, ook de nodige kennis kunnen leveren.

- Typisch moderne culturele activiteiten zoals film, fotografie, video, elektronische muziek e.d. zijn door de hoge kosten, alsmede door het ontbreken van instruerend kader, tot dusverre geheel buiten het pakket "Cultuur voor de Jeugd" gebleven. Wat de jongeren op eigen initiatief op deze gebieden weten te bemachtigen, is als "meegenomen" te beschouwen. Ook al zijn op dit punt de moeilijkheden talrijk, er dient toch te worden nagegaan of er op een bepaald moment meer mogelijkheden gerealiseerd kunnen worden.
- Nadenken en spreken over verschillende maatschappij-vormen, filosoferen over allerlei levensopvattingen en -stijlen zijn belangrijke onderdelen van "Cultuur voor de Jeugd". In kleinere verbanden, b.v. jeugdgroeperingen, kan hieraan reeds veelvuldig aandacht worden besteed, vooral ook omdat met betrekkelijk weinig hulpmiddelen het een en ander georganiseerd kan worden. Het zou nuttig zijn indien voor verschillende onderwerpen geschikt kan worden over syllabi met algemene instructies en informatie, waardoor voorkomen kan worden dat bepaalde onderwerpen teveel vanuit één gezichtspunt worden benaderd.
- Faciliteiten op het gebied van "Cultuur voor de Jeugd" worden voornamelijk geboden door middel van het Cultureel Jongeren Paspoort (CJP). Het staat vast dat er te weinig Apeldoornse jongeren gebruik maken van de mogelijkheid zo'n CJP te verkrijgen. Er wonen nl. ca. 30.000 jongeren

die in aanmerking kunnen komen voor zo'n CJP. Slechts ca. 1.000 van hen maken daar gebruik van, oftewel een kleine 4%.

Dat percentage is veel lager vergeleken met, bijvoorbeeld, de situatie op dit gebied in Arnhem, waar ruim 10% van de potentiële gegadigden een paspoort heeft.

Aan het bestaan en de mogelijkheden van het CJP dient daarom in Apeldoorn aanzienlijk meer bekendheid te worden gegeven. Ook is het nodig het aantal faciliteiten uit te breiden, o.m. door reducties te verkrijgen voor CJP-ers op de toegangsprijzen van (culturele) filmvoorstellingen en op lidmaatschapsbijdragen van diverse culturele verenigingen of instellingen. Deze faciliteiten dienen regelmatig aan de houders van een CJP bekend gemaakt te worden, waardoor tevens een veelvuldiger gebruik van het CJP gestimuleerd kan worden.

Voorstellingen, geënt op de interesse van de jongeren, zouden eveneens de belangstelling voor het CJP kunnen vergroten.

Een en ander houdt in, dat het noodzakelijk is in Apeldoorn de communicatie met de paspoorthouders te bevorderen, met name door middel van een mededelingenkrant. In een aantal andere steden gebeurt dit reeds.

5. S a m e n v a t t i n g e n a a n b e v e l i n g e n .

In het voorgaande hebben wij een globale visie ontwikkeld op hetgeen o.i. in deze tijd zou kunnen worden verstaan onder "Cultuur voor de Jeugd". Vervolgens is een opsomming gegeven van de activiteiten die in de gemeente Apeldoorn tot dusverre op dit gebied zijn ontplooid, alsmede van de van gemeentewege verleende faciliteiten. Tenslotte zijn deze activiteiten en faciliteiten aan de eerder genoemde visie getoetst, waarbij knelpunten in de bestaande situatie zijn gesignaleerd en ontwikkelingsmogelijkheden aangeduid.

Als uw raad zou besluiten dit niet onbelangrijke onderdeel van het gemeentelijk cultuurbeleid in de bovengenoemde richting verder te doen ontwikkelen, dan zullen de bestaande activiteiten en faciliteiten naar opzet, inhoud en omvang geleidelijk op deze nieuwe visie moeten worden afgestemd. Er zullen ook nieuwe activiteiten moeten worden ontplooid en - zo nodig - bestaande activiteiten worden beëindigd.

Van groot belang is verder dat de activiteiten en faciliteiten in de toekomst in hun onderlinge samenhang nader worden gezien en ontwikkeld en niet meer - zoals thans het geval is - los van elkaar door afzonderlijke commissies behandeld worden.

Het bovenstaande zal er dan ook toe moeten leiden dat voor de gehele sector "Cultuur voor de Jeugd" een nieuwe organisatie wordt opgezet. Wij denken daarbij aan een door ons in te stellen commissie, waarin zitting zouden moeten hebben personen die een relatie hebben met:

- het basisonderwijs;
- MAVO, VWO en HAVO en het beroepsonderwijs;
- het vormingswerk bedrijfsjeugd;
- de Culturele Raad;
- de Jeugdraad Apeldoorn;
- Open jongerencentrum;
- het Creativiteitscentrum;
- de Gemeenschappelijke Openbare Bibliotheek;
- de Apeldoornse Muziekschool;
- de Apeldoornse Volksuniversiteit;
- het bedrijfsleven;
- de gemeente.

Deze commissie zal ter bevordering van een doelmatige werkwijze bepaalde onderdelen van haar werkgebied, ter voorbereiding en/of uitvoering, kunnen

- delegeren -

delegeren aan uit haar midden te formeren subcommissies, eventueel aangevuld met derden. Zo kan worden gedacht aan subcommissies ten behoeve van de schoolgaande jeugd, de werkende jeugd e.d.

Uiteraard zal aan deze commissie een ambtelijk, uitvoerend secretaris moeten worden toegevoegd, die tevens als zodanig optreedt ten aanzien van de subcommissies. Het ligt o.i. op de weg deze taak toe te vertrouwen aan de ambtenaar voor culturele zaken van de gemeente.

De eerdergenoemde commissie zal voorts de beschikking moeten krijgen over een eigen budget, jaarlijks vast te stellen door uw raad, op basis van een vooraf in te dienen begroting.

Wij achten het van belang dat deze commissie vooral een krachtige relatie onderhoudt met het onderwijs, waaronder met name het basisonderwijs.

13 januari 1972.